

SUOMI TOISENA KIELENÄ OPETUKSEN SISÄLTÖJÄ VARHAISKASVATUKSESSA

**Vinkkejä kielitietoiseen
varhaiskasvatukseen**

Tiia Hakkarainen, Hanna-Kaisa Hiironen, Päivi Anttonen,
Suvi Karhunen, Seija Komppa

Sisällys

Suomi toisena kielenä opetuksen sisältöjä varhaiskasvatuksessa	2
S2-SUUNNITELMAN SOVELTAMINEN TOIMINTAAN	2
RYHMÄN S2-OPETUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	3
TAITOTASO ESI-A1.....	5
TAITOTASO A1	10
TAITOTASO A2	14
TAITOTASO B1	20
Sivustoja.....	24
Sovelluksia tabletille	26
Kirjallisuutta lapsille	26
Ammattikirjallisuutta	26
Lähteet	27

Suomi toisena kielenä opetuksen sisältöjä varhaiskasvatuksessa

Suomi toisena kielenä opetuksen sisältöjä varhaiskasvatuksessa on työvälite yksikön, tiimin ja lapsen S2-opetuksen järjestämisen tueksi. Se pohjautuu Kangasvuoren ja Pupuhuhdan päiväkotien S2-opetussuunnitelmaan (2012), Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) sekä Esiopetussuunnitelman (2014) perusteisiin, Turun yliopiston KieliPeda-materiaaliin (2020) sekä Jyväskylän kaupungin Monikielinen varhaiskasvatus -materiaaliin.

Keskiössä ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa¹ esiintyvät kielenkehityksen osa-alueet: vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Jaottelu mukaillee KieliPeda-materiaalin Suomen kielen taitotason seuranta -lomakkeita (esi-A1–B1). Jokaisen taitotason alle on koottu sanastoa sanaluokittain sekä toiminta-, peli- ja materiaalivinkkejä. S2-toiminnan vuosikelloa voi käyttää tukena ryhmän oman S2-toiminnan aikatauluttamisessa. Lopussa on lista kielitietoisuutta tukevista sivustoista sekä materiaali- ja kirjallisuusvinkkejä.

S2-SUUNNITELMAN SOVELTAMINEN TOIMINTAAN

Lähtökohdat suomen kielen oppimiselle ovat jokaisella lapsella yksilölliset. Lapsi saattaa olla viisivuotias aloittaessaan suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa, mutta kielen taitotasoa tarkasteltaessa monilta osin esi- A1 -tasolla. Toimintaa täytyy soveltaa niin, että se huomioi sekä lapsen iän että taitotason. Työvälineen toimintavinkkejä voikin soveltaen käyttää kaikilla ikä- ja taitotasoilla. Aiemmalla taitotasolla esiintynyttä menetelmää tai sanastoa ei tarvitse unohtaa, vaikka siirrytään seuraavaan.

Etenkin kielen oppimisen alkuvaiheissa, esi -A1 ja A1 -taitotasoilla, keskiössä ovat lapsen elinpiiriin kuuluva sanasto ja fraasit. Alkusyksystä vaatesanastosta opetellaan paitaa ja housua, mutta talvella ryhmässä aloittavan lapsen kanssa on luontevaa puhua myös piposta ja haalarista. Sanasto voi liittyä myös meneillään olevaan pitkäkestoiseen leikkiin. Tunneli tai ratti eivät välttämättä ole lapsen elinpiirin keskeisiä sanoja, mutta ne saattavat olla oleellisia sanoja häntä kiinnostavassa autoleikissä. Lapsen motivaatio onkin hyvin keskeinen tekijä kielen oppimisen kannalta².

Sanaluokittain koottu sanasto toimii tarkistuslistana tiimin suunnitellessa omaa S2-toimintaansa. Sanastoon on alusta alkaen tärkeä kuulua eri sanaluokkien sanoja. Kertaamisen ja toiston tärkeyttä ei voi liikaa korostaa, mutta tärkeää on myös kasvattaa sanavarantoa tutun sanan ympärillä. Aikuinen voi laajentaa lauseita liittämällä opeteltavan sanan ympärille kuvailua ja tekemistä:

¹ OPH 2018: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet VASU 41

² Monikielinen varhaiskasvatus, 10

Kasvattajan on hyvä laajentaa lapsen puhetta. Lapsi voi nimetä muistipelissä pallon, jolloin työntekijä laajentaa asiaa sanomalla: ”iso, punainen pallo” tai ”Mehdi potkii palloa”. Kasvattaja voi myös auttaa lasta nimeämään asioita antamalla sanan alun, vaihtoehtoja tai kuvaamalla käsitettä jollain tavalla kuten ”mikä laitetaan jalkaan?” Jos lapsi opettelee esimerkiksi käsitettä ”pallo”, hän käsittelee palloa ja nimeää sitä kuvasta.³

Henkilöstön puheella ja toiminnalla on keskeinen merkitys lapsen aktiivisessa kielen käytössä. Lapselle tulee antaa aikaa ja mahdollisuuksia puheen muodostuksen harjoitteluun⁴. Esimerkiksi lapsen spontaani puhe tai laulu saattavat sisältää enemmän sanoja ja ilmauksia kuin puhe aikuisen ohjaamassa vuorovaikutustilanteessa. Aikuisen esittämän kysymyksen muoto vaikuttaa siihen, vastaako lapsi lausetasolla vai mahdollisesti vain yhdellä sanalla. Avoimet kysymykset kannustavat lasta lisäämään puheeseen tekemistä ja vertailua. Kuvia käytettäessä on tärkeää kannustaa lasta myös nimeämään osoitettu kuva.

RYHMÄN S2-OPETUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Ryhmän ja yksilön S2-opetuksen suunnittelun pohjana toimivat lapsen suomen kielen taitotason säännöllinen seuranta ja dokumentointi sekä lapsen kielimaailman kartoitus yhdessä huoltajan kanssa KieliPeda-materiaalin⁵ avulla. Kielitietoisien S2-opetuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) ja Esiopetussuunnitelman perusteet (2014) sekä paikallinen varhaiskasvatus⁶- ja esiopetussuunnitelma. Keskiössä on lapsen yksilöllinen suunnitelma, johon myös lapsen S2-suunnitelma kirjataan. Yksilöllisten suunnitelmien tavoitteet kootaan Pedagogiseen suunnitelmaan⁷, jossa ilmenee myös S2 -opetuksen toteutus. Henkilöstön toimintaa, oppimisympäristöä sekä lapsen osallisuuden mahdollisuuksia arvioidaan myös säännöllisesti⁸.

Pedagogisessa suunnitelmassa S2-opetuksen järjestämisen osalta kirjataan näkyväksi opetuksen järjestämiseen liittyvät käytänteet. Ryhmävasua tehdessä ryhmälle on todennäköisesti vakiintunut jo kuvatuun järjestämiseen liittyviä käytäntöjä. PESU:ssa on tärkeä näkyä konkreettisesti, mitä kuvia käytetään koko ryhmän kanssa säännöllisesti, mitkä ovat vaihtuvia kuvia sekä millaisia yksilöllisiä, päivittäisiä kuvia tarvitaan. KieliPedan oppimisympäristön arviointi -osio tukee suunnitelman laadintaa.

Myös viikoittain laadittavaa pedagogista lukujärjestystä on hyvä tarkastella kielitietoisuuden ja S2-opetuksen näkökulmasta. Kysymysten avulla toiminta konkretisoituu ja kielitietoiset toimintatavat vakiintuvat käytäntöön:

- Miltä pedagoginen lukujärjestys näyttää kielitietoisuuden näkökulmasta?
- Mitä asioita kirjataan huoltajille esillä olevaan päivä- ja viikko-ohjelmaan? Onko toiminnan tavoitteita esillä?

³ Monikielinen varhaiskasvatus, 12

⁴ Monikielinen varhaiskasvatus, 12

⁵ Turun yliopisto 2020: Kielipeda 2020

⁶ Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelma 2019.

⁷ Jyväskylän kaupunki, Sivistyksen toimiala, Varhaiskasvatuspalvelut.

⁸ Turun yliopisto 2020: Kielipeda 2020

- Millaista sanastoa harjoitellaan viikon aikaan?
- Missä toiminnoissa harjoitellaan kielen ymmärtämisen taitoa? Onko viikon aikana ohjeita, joihin ei ole vielä olemassa kuvia (esim. uusi peli liikunnassa)?
- Mitkä toiminnot tukevat puheen tuottamisen taitoja? Entä muita kielenkehityksen osa-alueita?
- Mennyttä viikkoa on hyvä tarkastella myös jälkikäteen ja uutta lukujärjestystä kirjatessa: Millaista sanastoa viikon aikana oli käytössä? Mitä uusia sanoja opittiin? Millaisia haasteita tai onnistumisia menneen viikon aikana tuli?

Kieltä opitaan kaikissa oppimistilanteissa, jolloin eri oppimistilanteita tulee suunnitella ja arvioida tästä näkökulmasta. Kieltä opitaan myös pienryhmätoiminnan muodossa. Säännöllinen pienryhmäopetus tukee oppimista, mutta pienryhmä on vain yksi osa S2-opetusta. Pienryhmän toteutus voikin tuntua haasteelliselta järjestää arjessa. Toimintaa miettiessä voi kuitenkin pohtia, tarvitseeko kaikilla lapsilla olla päivän aikana sama ohjelma. Ylimääräisiä siirtymiä ei kannata järjestää, mikäli ne tuntuvat kuormittavan lasta.

Tämän työväliseen yhtenä tavoitteena on auttaa tiedostamaan, kuinka paljon ja monella eri tapaa arjessa on mahdollista toteuttaa S2-toimintaa. Moni taitotasoin kootuista vinkeistä ovat varmasti kaikille tuttuja ja keskeisiä tapoja toimia kasvatustilanteissa. Lapsen yksilöllisten tavoitteiden sekä kielenkehityksen osa-alueiden tiedostaminen ovatkin keskeisiä tekijöitä kielitietoisien varhaiskasvatuksen toteutuksessa.

TAITOTASO ESI-A1

Lapsi saa ensimmäisiä kosketuksiaan suomen kieleen. Keskeisiä ovat arjessa toistuvat sanat ja fraasit. Laulut ja lorut toimivat oppimisen ja muistin tukena. Myöhemmin sanojen merkitystä on syytä tarkentaa (*tähti* saattaa olla *tuikituiki*).

TAITOTASO ESI-A1	
VUOROVAIKUTUS- TAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• katsekontaktin varmistaminen• lapsen vuorovaikutusaloitteisiin vastaaminen• lapsen toiminnan sanoittaminen• lapsen huomion kohteena olevan toimintaa sanoittaminen (esim. toisten lasten leikki)• kuvat, esineet ja eleet kommunikoinnin tukena• leikkiin liittymisen tukeminen sanoin, elein ja kuvin• Kielinuppu: Leikit⁹• rinnakkaisleikin tukeminen• osallisuuden tukeminen• kahdenkeskisten tilanteiden hyödyntäminen (vaipanvaihto, pukeminen)• laulut vuorovaikutustilanteissa• vuorotteluleikit• turvallinen ja lämmin ilmapiiri
KIELEN YMMÄRTÄMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• kuvatuki• ensin, sitten- / ensin, sitten, sen jälkeen -pohja• siirtymät• toiminnan järjestys• päivästrukturi• sanastoa esillä (vaatteet, ruokia, värejä)• leikin- /huoneenvalintataulu• ohjeita ja leikinvalintaa ulos• henkilökunnalla johdonmukaiset ja yhtenevät, yhdessä sovitut kuvat• leikin tukeminen

⁹ www.youtube.com/watch?v=jb-AMkjIOVY

	<ul style="list-style-type: none">• kommunikointi- ja leikinohjauskuvia, josta lapsi voi näyttää seuraavan vaiheen (esim. nukkeleikkikuva, jossa on vaihtoehtoina nukan ruokkiminen tai pukeminen)• lyhyet, toistuvat fraasit• nukkumaan, vessaan, puetaan, pestään kädet, syödään, lähdetään pihalle• tukiviittomat puheen tukena• esineen / asian etsiminen (Missä pallo)?
PUHEEN TUOTTAMISEN TAIIDOT	<ul style="list-style-type: none">• asioiden toistuva nimeäminen• lapsen aloitteeseen vastaaminen ja sanan käyttäminen laajemmassa yhteydessä (esim. pallo → punainen pallo)• puheenvuoron antamisen ja pyytämisen harjoittelua¹⁰• sanaston harjoittelu kuvien avulla
KIELEN KÄYTTÖTAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• sanojen ja tervehdysten toistaminen• ilmaisujen tarjoaminen kaikkiin tilanteisiin• leikit, joissa harjoitellaan arkisia tilanteita• kotileikki, jossa lähdetään ja tullaan (tervehdykset), pukeutuminen (värit) ja laitetaan ruokaa (astiat, ruuat, verbit)• lääkärileikki• pukemisleikki• fraasien ja sanaston tarjoaminen päivän toimintoihin (nämä tukevat sekä ymmärtämistä että tuottamista)• ruokailu• pukeminen• riisuminen• vessa• ulkoilu• tulo- ja lähtötilanteet• oman kuvan piirtäminen

¹⁰ Honko & Mustonen 2019: Lisää taitoja ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen: Tavoitteena tasa-arvoisempi ja kielitietoisempi varhaiskasvatus, 34.

	<ul style="list-style-type: none">• tuttujen sanojen nimeäminen• pyydetään nimeämään värejä maalatessa• kuvat mukana myös retkirepussa• retkeltä voidaan ottaa kuvia ja katsoa niitä myöhemmin• laskemista, vertailua ja luokittelua
KIELELLINEN MUISTI JA SANAVARANTO	<ul style="list-style-type: none">• sanaston opettelu yläkäsitteiden avulla• vaatteet• ruuat• numerot• värit• eläimet• omaan kehoon tutustuminen, kehonosien nimeäminen ja tunnistaminen• aihepiirin palapelit (kehonosat, vaatteet, eläimet)• laulut• Kielinupun laulut ja videot¹¹• laululeikit kuvin ja viittomin• sanarytmiä tukevat laulut• kehonosalauluja ja –loruja• Kielinuppu: Missä on sun silmät?¹²• Kim-leikki vaatteilla
KIELITIETOISUUS	<ul style="list-style-type: none">• kuvakirjat• yhdessä nimeäminen• lasten tuotosten dokumentointi ja niiden tarkastelu yhdessä lasten kanssa¹³• kielen tutkiminen ja kielellä leikkely¹⁴• lasten nimet• vokaalit ja äänteen kestot (mää, mä, pää, pä)• eläinten äänet
SANASTO	

¹¹ www.youtube.com/kielinuppu

¹² www.youtube.com/watch?v=W1sdZjK-s3A

¹³ Vantaan kaupunki: Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja

¹⁴ Vantaan kaupunki: Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja

SUBSTANTIIVIT

- kehonosat, vaatteet, lelut (ulkoilu), astiat ja ruokia, potta / pönttö, vaippa, sänky
- ruuat: leipä, maito, puuro, peruna, salaatti, kurkku
- astiat: lusikka, muki, lautanen
- lelut: nalle, nukke, auto
- tekemiset: kirja, palapeli, kynä
- eläimet: koira, kissa
- huonekalut: pöytä, tuoli
- vuodenaikasanasto: talvivaatteet, lumileikkisanasto (pulkka, liukuri), kuravaatteet, kesävaatteet ja tekemiset

ADJEKTIIVIT

- vertailu: suuri, pieni
- tunnesanoja
- värit: sininen, punainen, keltainen, vihreä

KYSYMYSSANAT

- missä, mikä, kuka

PAIKANSIJAT

- päällä, alla, vieressä, takana, edessä

VERBIT

- pukea, pestä, mennä, tulla, istua, syödä, nukkua, lähteä, leikkiä, piirtää

NUMERAALIT JA MATEMATIIKAN SANASTO

- lukusanat 1–5
- vertailu ja luokittelu (värit)

MATERIAALI

- Sanasäkki -materiaali (Intrassa)
- Kielinuppu
 - Puetaan¹⁵
 - Missä kasvaa punainen kukka?¹⁶
- sivustoja:
 - Papunet, Viitottu rakkaus ja Konkreettista varhaiskasvatusta -sivusto: Henkilökunnalla samanlaiset ja johdonmukaiset kuvat!
- tunne- ja ilmekirjat (mm. Jenni Erkintalo: Millainen minä?)
- pukeutumiseen liittyvät kirjat

LAULUJA

- Kiva kun oot täällä^{17*}
- Sii-sii-siili*
- Maharumpu-laulukirja, Fröbelin palikoiden laululeikit*
- Tap tap taputan, Tossu ja sukka*
- Väri laulu*
- Viisi pientä ankkaa, Elefanttimarssi, Viisi Lumiukkoa muhkeaa, Täällä liikkuu viisi sormeaa**
- lisää lauluja ja ohjeita: Musiikin käyttö kielenkehityksen tukemisessa¹⁸.

¹⁵ www.youtube.com/watch?v=UvbBh9z38TE

¹⁶ www.youtube.com/watch?v=4FLpto4rvK8

¹⁷ *Viittaus Kangasvuoren ja Pupuhuhdan S2-suunnitelmaan

¹⁸ [musiikin_kaytto_kielenkehityksen_tukemisessa.docx \(sharepoint.com\)](#)

TAITOTASO A1

Fraasien opettelu ja laajentaminen jatkuvat myös A1-taitotasolla. Asioiden ja esineiden nimeäminen on fraasien lisäksi hyvin oleellista sanan merkityksen ymmärtämisen kannalta. Lapsi saattaa jäädä nimeämään asioita fraasipuheella, esimerkiksi ovi saattaa olla hänelle ”mennä ulos”.

TAITOTASO A1	
VUOROVAIKUTUS- TAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• lapsen vuorovaikutusaloitteisiin vastaaminen• vuorovaikutustilanteiden harjoittelu vertaisten kanssa• toisen lapsen vuorovaikutusaloitteisiin vastaaminen• toisen lapsen huomion varmistaminen• tunnekuvat ja tunteiden sanoittaminen• vuorotteluun perustuvat leikit• satuhieronta• turvallinen ja lämmin ilmapiiri
KIELEN YMMÄRTÄMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• ensin, sitten, sen jälkeen -pohja• lyhyet ohjeet ja kerronta• kuvat puheen tukena• tukiviittomat puheen tukena• leikit, joissa toimitaan ohjeen mukaan (esim. ongi punainen kala)• paikansijoja ohjeleikissä (Onko nalle tuolin alla?)• rakenteluleikit ja rakentelu mallista• kuvitetaan runoja ja lauluja• ohjeen mukaan värittäminen (väritä sukka siniseksi)• Roihusten arki: perhevärityskuva
PUHEEN TUOTTAMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• kuvasta kertominen• kannustetaan lasta nimeämään tuttuja asioita• annetaan lapsen nimetä itse, jos hänellä on tähän jo taitoja• kuvia esillä monipuolisesti• lapsen aloitteeseen tarttuminen (hienovaraisesti)• leikit, joissa lapsi antaa ohjeita aikuiselle tai toiselle lapselle (väriparkkipaikka* tai väriohjeita piirtämiseen)• kommunikaatiotaulut lauseen muodostamisen tukena

	<ul style="list-style-type: none">• syventävien kysymysten esittäminen lapselle (Kuinka monta? Millainen?)• tuntoaisti ja nimeäminen: esim. lapsella silmät kiinni ja pensselillä sivellään kehonosaa*• oppimisympäristö, joka tukee monipuolisen sanavarannon oppimista
KIELEN KÄYTTÖTAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• opetellaan esittämään kysymyksiä, esimerkiksi kirjan avulla (myös tukiviittomat)• tervehdykset/fraasit: "kiitos!", "ole hyvä!", "hei hei!"...• dramatisoidaan ja leikitään erilaisia tilanteita, joissa käytetään fraaseja.• käydään erilaisissa ympäristöissä¹⁹<ul style="list-style-type: none">○ metsäsanasto○ liikennesanasto• Kielinappu: Kulkuneuvot²⁰• eri ympäristöihin perustuvat kirjat ja ohjelmat (esim. historia, dinosaurius, uimahalli)*• puhetta ja keskusteluja eri aikamuodoissa• eilen oli jumppaa, tänään mennään retkelle, huomenna leivotaan*• lukumäärävastaavuus (kuinka monta?)• numerosymboli• liikunnan avulla tutustutaan sijaintikäsitteisiin• puhelinleikki: soitetaan "puhelimella" lapselle
KIELELLINEN MUISTI JA SANAVARANTO	<ul style="list-style-type: none">• lasten spontaaneihin lauluihin vastaaminen• nopean nimeämisen leikkejä (aluksi yksilöllisesti, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia)• tuo minulle -leikki• luetaan lapselle ennalta kirjaa, jota myöhemmin käsitellään yhteisellä hetkellä• ryhmän lasten nimien opettelu ja nimillä leikkiminen• sanojen rytmittäminen ja tavutus• kuvaillaan sanoja²¹

¹⁹ Vantaan kaupunki 2018: Kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja, 20.

²⁰ www.youtube.com/watch?v=GzQVvP2w6Y0

²¹ Vantaan kaupunki 2018: Kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja, 20.

KIELITIETOISUUS

- satukirjojen lisäksi lapsen lähipiiriin liittyviä kirjoja (esim. Onni-poika keittiössä)
- kirjojen lukeminen useasti
- syvennetään tarinaa ja tapahtumia
- kirjan tuomat assosiaatio
- dramatisoidaan kirjasta yksinkertainen tilanne (esim. kohtaaminen tai tunnetila)
- elekielellä tapahtuva leikki tai toiminta yhteisellä hetkellä (tuetaan osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta)
- Lukulumo-kirjoja omalla äidinkielellä ja suomeksi
- kirjoja omalla äidinkielellä
- tavutus, sanan jakaminen osiin

SANASTO

SUBSTANTIIVIT

- perheenjäsenet
- koti ja talo
- keittiö: ruokia, astioita
- eteinen: ulkovaatteet
- olohuone: huonekalut, media
- makuuhuone / lastenhuone: sänky, matto, leluja
- vessa: kehonosat ja turvataidot (peilin käyttö kehonosien harjoittelussa ja hahmottamisessa*)
- päiväkodin piha (kuvat opettelun tueksi pihalle & Roihusen perheen päiväkodin piha – peli)

ADJEKTIIVIT

- matala, korkea, leveä, kapea, kylmä, kuuma, märkä, kuiva

PAIKAT (ADVERBIT)

- ylhäällä, alhaalla, sivussa, edessä, takana

NUMERAALIT JA MATEMATIIKAN SANASTO:

- lukusanat, yhtä monta, enemmän, vähemmän, muodot
- Kielinuppu: Harjoitellaan muotoja²²

²² <https://www.youtube.com/watch?v=TZuzjg15P0Y>

	<p><u>AJAT (ADPOSITIO):</u></p> <ul style="list-style-type: none">• ensin, sitten, sen jälkeen (valmistaa eri aikamääreistä kertomiseen)• eilen, tänään, huomenna• Liitetään ajankohtaan konkreettinen tapahtuma <p><u>VERBIT</u></p> <ul style="list-style-type: none">• pukea, pestä, mennä, tulla, istua, syödä, nukkua, lähteä, leikkiä, piirtää, laulaa, tanssia, ryömiä, kontata, pyöriä, odottaa
MATERIAALI	<ul style="list-style-type: none">• Kielinuppu<ul style="list-style-type: none">○ Nallen talo²³○ Missä nalle on?²⁴• Roihusten perhe -materiaali (kuvia voi laittaa myös seinälle)• Marjamäellä -materiaali: huoneiden kuvia kerrontaa edistämässä• ensin, sitten, sen jälkeen -pohja
PELIT	<ul style="list-style-type: none">• Kipinäkeskuksen materiaali:<ul style="list-style-type: none">○ Piha- ja päiväkotiaiheiset pelit• Gambina: Yläkäsitepeli• Etanapeli• Moomin: Language school• Oppi ja ilo -materiaali• Ota Koppi-sivuston pelilista (kirjallisuus-osiossa)
KIRJAT	<ul style="list-style-type: none">• Tapola, Katri & Pertamo, Karoliina: Oiva-kirjat• Oivan laiva. Helsinki, S & S. (2018)

²³ www.youtube.com/watch?v=yae6SswN06M

²⁴ www.youtube.com/watch?v=S0KxWL0122Y

TAITOTASO A2

Lapsi oppii sanoittamaan menneitä ja tulevia tapahtumia sekä toiveitaan ja tunteitaan ilmaisun ja leikin kautta. Matemaattista sanastoa harjoiteltaessa on tärkeää käydä yksi asia kerrallaan läpi, esim. opettaa termit *enemmän* ja *vähemmän*. Määrän hahmottamisen lisäksi lapsi opettelee uutta käsitettä. Omalla kielellään lapsi saattaa suoriutua matemaattisesta tehtävästä, vaikkei hän suomeksi siihen vielä pystyisikään. Annetaan lapselle mahdollisuus käsitellä tehtäviä myös omalla äidinkielellään (tai jollain muulla tutummalla kielellä).

TAITOTASO A2	
VUOROVAIKUTUS- TAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> • varmistetaan lapsen huomio vuorovaikutustilanteissa • kuvat ja nopea piirtäminen • tunteiden sanoittamisen tukena • leikin neuvottelun sanoittamisessa • ristiriitatilanteiden tueksi • tunnetaitojen harjoittelu, tunnetilojen sanoittaminen ja tunnistaminen • turvallisten ja rauhallisten vuorovaikutustilanteiden takaaminen • eleiden, kuvien ja nopean piirtämisen avulla lapsi saa osallisuuden kokemuksia yhteisillä hetkillä
KIELEN YMMÄRTÄMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnan vaiheiden käsittely kuvien avulla (esim. kolme aihetta aamuhetkelle ja näistä kuvat) • spontaanien keskusteluiden (esim. toisen lapsen kertomukset) pääaiheiden piirtäminen • aikuisen puheen selkeys sekä tukiviittomat rytmittämässä puhetta. • robottileikki ja robottipuhe • sanallisen ohjeen mukaan toimiminen * • ohjeen mukaan värittäminen • leikit, joissa toimitaan ohjeen mukaan, esimerkiksi ravintolaleikki tai piilotusleikkiä • pöydän kattaminen (laita lautasliina lusikan alle...) • (paikansijat) • väri -peli

	<ul style="list-style-type: none">• arvaa kuka-peli*• kapteeni käskee*• maa - meri - laiva eri variaatioin• kuullun ymmärtämisen tukeminen²⁵• piirretään pääkohtia tarinasta ja esitetään siitä kysymyksiä
PUHEEN TUOTTAMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none">• esitetään lapselle avoimia ja syventäviä kysymyksiä• järjestetään tilanteita spontaanille kerronnalle ja lauluille• kerrontataitojen tukeminen sarjakuvien (esim. papunet) avulla• lapsella kalenteri käytössä, johon merkitään päivän tapahtumat ja keskustellaan tulevista tapahtumista• tunnesanasto tuottamisen puolella <p><u>AIKAKÄSITTEET</u></p> <ul style="list-style-type: none">• vuorokausi:<ul style="list-style-type: none">○ Kielinappu: Vuorokausi²⁶○ keskustelua: milloin sinä heräät? milloin nukutaan?*○ päivän struktuuri esillä ryhmän tiloissa sekä eteistiloissa• viikkipäivä:<ul style="list-style-type: none">○ viikkostrukturi○ Kielinappu: Viikkipäiväsoppa²⁷○ viikkipäiväloru (maanantaina makkarat tehtiin)*○ viikkipäivälaulu (olin laulukirja)○ viikkipäivä -jumppa (maanantaina maha maahan...)• kuukaudet ja vuodenajat:<ul style="list-style-type: none">○ Kielinappu: Kuukausilaulu²⁸ (huom. oikeat viittomat)○ juhlat kuvina*, myös eri katsomusten juhlia!○ kuvaillaan ajankohtia: milloin sataa lunta, vuodenaikoihin liittyvät välineet ja verbit esim. sukset-hiihtää*○ valokuvat vuodenaajoista: esim. seurataan samaa paikkaa koko vuoden*

²⁵ Malinen, H. 2019. Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa.

²⁶ www.youtube.com/watch?v=XuQnE73Wtwk

²⁷ www.youtube.com/watch?v=IZRjSmVeIBo

²⁸ www.youtube.com/watch?v=WZI4X98dFDg

AIKAMUODOT

- mennyt aikamuoto (imperfekti)
 - mitä sinä teit aamulla / eilen / viikonloppuna
 - toiminnan kuvaus tabletilla:
 - lapselle näytetään toimintakortteja ja ensiksi kertoo, mitä niissä tehdään (preesens / futuuri)
 - lapsi toimii näiden ohjeiden mukaan / laittaa jonkin lelun toimimaan ohjeiden mukaan
 - jokaisesta vaiheesta otetaan kuva kaverin kanssa
 - lopuksi lapsi saa kertoa valokuvista, mitä hän teki
 - otetaan kuvia retkeltä* ja kerrotaan, mitä tehtiin
 - toisella kerralla lapset voi jakaa ryhmiin, pyytää ottamaan retkellä kuvia ja retken jälkeen kertomaan muille, mitä tehtiin
- perfekti
 - kysymyksiä perfektimuodossa:
 - mitä sinä olet / hän on tänään tehnyt / piirtänyt / askarrellut
 - kerrotaan hakutilanteessa omasta päivästä (käydään lapsen kanssa läpi jo ennen hakutilannetta, myös kuvat tukena)
- tuleva (toiminnan suunnittelu ja kuvittelu):
 - mitä teet ensi kesänä / viikonloppuna / leikkihetkellä
 - mitä haluaisit tehdä (unelmien talviloma tms.)
 - käydään lapsen kanssa yhdessä läpi toiminnanohjauksen kuvasarja. lapsi sanoittaa kuvat.

KIELEN KÄYTTÖTAIDOT

- lapsi voi kuvan tai kirjan avulla kertoa omista kokemuksistaan
- Alias-pelin tai muun toiminnan järjestäminen, jossa täytyy kuvailla asiaa
- harjoitellaan yläkäsitteitä lajittelun ja pelien avulla.
- sadutus
- sanataide ja dramatisointi
- lapset haastattelevat/kysyvät toisiltaan (kysymyssanat)*
- valokuvasarja arjesta (lapset kuvaavat)*
- paperinuket (perhe)*
- valokuvasuunnistus*
- tieto, taito, temppu -peli* (peliko)
- esineiden piilotus*

KIELELLINEN MUISTI JA SANAVARANTO	<ul style="list-style-type: none">• leikit, joissa pyydetään lasta tuomaan 3–4 esinettä.• nopea nimeäminen• toiminnalliset laululeikit• aikuisen spontaanit laulut sanoittamaan toimintaa• ajankohtia käsittelevät laulut• sanojen ja tunteiden kuvailu• arvaa kuka -peli*• mitä tiedän ystävästäni?* -peli
KIELITIETOISUUS	<ul style="list-style-type: none">• kirjaa luetaan useasti eri näkökulmia painottaen• kirjasta voidaan nostaa yksittäinen asia esiin, esim. tunnetila• lapset saavat kertoa kirjasta• sanataidekasvatus• kielellä leikkiminen• esimerkiksi yläkäsitetarjoituksissa voi tehdä ”väärää” kysymyksiä ja vitsailla (esim. kulkuneuvot → voiko näitä syödä?)• (tutkitaan ja ihmetellään esim. voiko shortseissa mennä talvella ulos)*• riimit, kuvitetut ja toiminnalliset runot ja lorut• hiljaiset kirjat²⁹• sanojen rytmitys ja tavutus• alkuäänteet• nimet lattialla: etsitään ja tunnistetaan oma nimi• hyödynnetään videointia ja kuvaamista, mm. paikansijojen opettelussa tai kirjainten etsimisessä• satuhieronta
SANASTO	<p><u>SUBSTANTIIVIT</u></p> <ul style="list-style-type: none">• sanasto laajenee abstraktimmaksi ja käsittämään yhä enemmän päiväkodin ja kodin ulkopuolista sanastoa (rakennukset ja liikennesanasto)

²⁹ [Hiljaiset kirjat | IKI-TARU | Tarinoilla lukijaksi \(utu.fi\)?](#)

- lasta kiinnostavaan sanastoon tarttuminen (esim. merirosvomailman sanasto)
- harjoitellaan lähipiirin kuvaamista lyhyin lausein, perheenjäsenet nimeltä*

MATEMAATTINEN JA LUONNONTIETEELLINEN SANASTO:³⁰

- yhtä monta:
 - sormea
 - onko naulakkopaikkoja yhtä monta kuin lapsiakin? (vastaavuus)
- otetaan yksi pois, kuinka monta jää?
- käytetään ja havainnollistetaan sanaa ”puoli, puolet”, vaikka lapsi ei sitä itse vielä käyttäisikään”: ”leikkaa paperi puoliksi”
- aika ja avaruus
- vertailu:
 - kenen vaatteessa eniten raitoja?
 - mikä palikkatorni on korkein?
 - suuruusjärjestys (komparatiivi ja superlatiivi)
 - lajittelu värin, muodon, koon mukaan
 - mittaaminen
 - vastakohtat (esim. tylsä-terävä, rikkinäinen-ehjä, makea-suolainen, hidas-nopea, likainen-puhdas)*
- luokittelu: mikä ei kuulu joukkoon?
- muodot
- mallin mukaan rakentaminen: tehdään rakennelma ja lapsi tekee samanlaisen / otetaan kuva

MATERIAALI

- Roihusten metsäretki -sanasto
- Puro123 Whiteboard ja tehtävät
- Intra: S2-kommunikaatiokansio lapselle³¹
- Kielinappu
 - Hyönteiset³²
 - Suomalainen metsä³³
 - Marjat³⁴

³⁰ Malinen, H: Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa, 172–173.

³¹ [Sivistyspalvelut - S2-kommunikaatiokansioPDF\(2\).pdf - Kaikki asiakirjat \(sharepoint.com\)](#)

³² www.youtube.com/watch?v=6ce6jEYmrXA

³³ www.youtube.com/watch?v=E8SLkRw_CII

³⁴ www.youtube.com/watch?v=8U1xn3_Phzo

PELIT, LEIKIT JA TOIMINNAT

- Roihusten päiväkotij- ja pihasanasto -pelit
- Unkarilaiset loogiset palat
- pelit ja leikit matemaattisen sanaston opetteluun*
- piilosleikki
- bingo, väribingo
- kim-leikki
- Nalle-matikka
- Uno
- Kalapeli
- noppaleikit
- sormi-leikit ja laulut
- domino-pelit
- Matikkajuna-kirja
- Kimble
- Colorama
- kauppaleikki
- piilotusleikit

TAITOTASO B1

Tällä taitotasolla korostuu aiemmin opitun sanaston kertaus ja soveltaminen eri menetelmin. B1-taitotasolla ovat varhaiskasvatuksessa pääsääntöisesti 5–7-vuotiaat lapset. Kielen oppiminen limittyy esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen monipuolisiin oppimistilanteisiin. Lapselle annetaan mahdollisuus käsitellä uusia aiheita myös omalla äidinkielellään. Lauserakenteita ja taivutuksia opetellaan eri menetelmin.

TAITOTASO B1	
VUOROVAIKUTUS- TAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> • sanallinen ja kuvallinen tuki • vuorovaikutusharjoituksia draaman keinoin
KIELEN YMMÄRTÄMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> • aikuinen pysäyttää keskustelun tarpeeksi usein ja toisintaa puhetta osallisuuden mahdollistamiseksi
PUHEEN TUOTTAMISEN TAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> • esitetään tarkentavia kysymyksiä lapsen kertomukseen liittyen • tuetaan lauseen rakentamista suomeksi (pelit, kuvista kertomien) • kysytään lapsen kokemuksia ja mielipiteitä eri aiheeseen liittyen • lauserakenneharjoituksia • kuvista ja kirjoista kertominen
KIELEN KÄYTTÖTAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolisten leikkiympäristöjen turvaaminen. • sadutus (myös aihesadutus) • oman mielipiteen ja itsensä ilmaisu*: • oman äänen nauhoittaminen ja kuunteleminen • omat tarinat • nukketeatteri • tarinan täydentäminen • roolileikit • loogiset kuvasarjat • ajankohdat (kts. A2): kello: (Kielinuppu: Kello on yksi³⁵)

³⁵ www.youtube.com/watch?v=wJD3Lp_x7QQ

	<ul style="list-style-type: none">• ilmiöiden pohtiminen<ul style="list-style-type: none">○ ilmiöiden sanasto ja kieli
KIELELLINEN MUISTI JA SANAVARANTO	<ul style="list-style-type: none">• Alias• toiminnallisia runoja ja lauluja• Tervehdyksiä-laulu (Urpo ja Turpo)*• tarkka, nopea nimeäminen• Marjamäellä -materiaali
KIELITIETOISUUS	<ul style="list-style-type: none">• leikitellään ja vitsaillaan kielellä• sanonnat ja arvoitukset• riittäilyharjoituksia• tavutus• kirjoittamisharjoituksia, kirjoittamiskokeiluja (esim. viesti tai kirje)• runot ja lorut• äänneet ja kirjaimet• muodostetaan kirjaimista oma nimi ja muita sanoja• mallista kirjoittaminen• alkuäänneet• kirjoitettua kieltä näkyvillä (huom. kaikki kielet)• tutustutaan ryhmien eri kieliin• Lukulumo
SANASTO	<ul style="list-style-type: none">• matematiikan kieli: mittaaminen, määrä, vertailu, koko, ominaisuus³⁶• vertailu: yhtä monta, enemmän, vähemmän, enemmän kuin, vähemmän kuin*• avaruus: planeetat• luonnontieteellinen sanasto• kielikuvia ja adjektiiveja (lastenkirjallisuus)• vastakohtat
MATERIAALI	

³⁶ Matematiikan sanasto [Matematiikan perusopetuksen sanaluettelo — LukiMat](#)

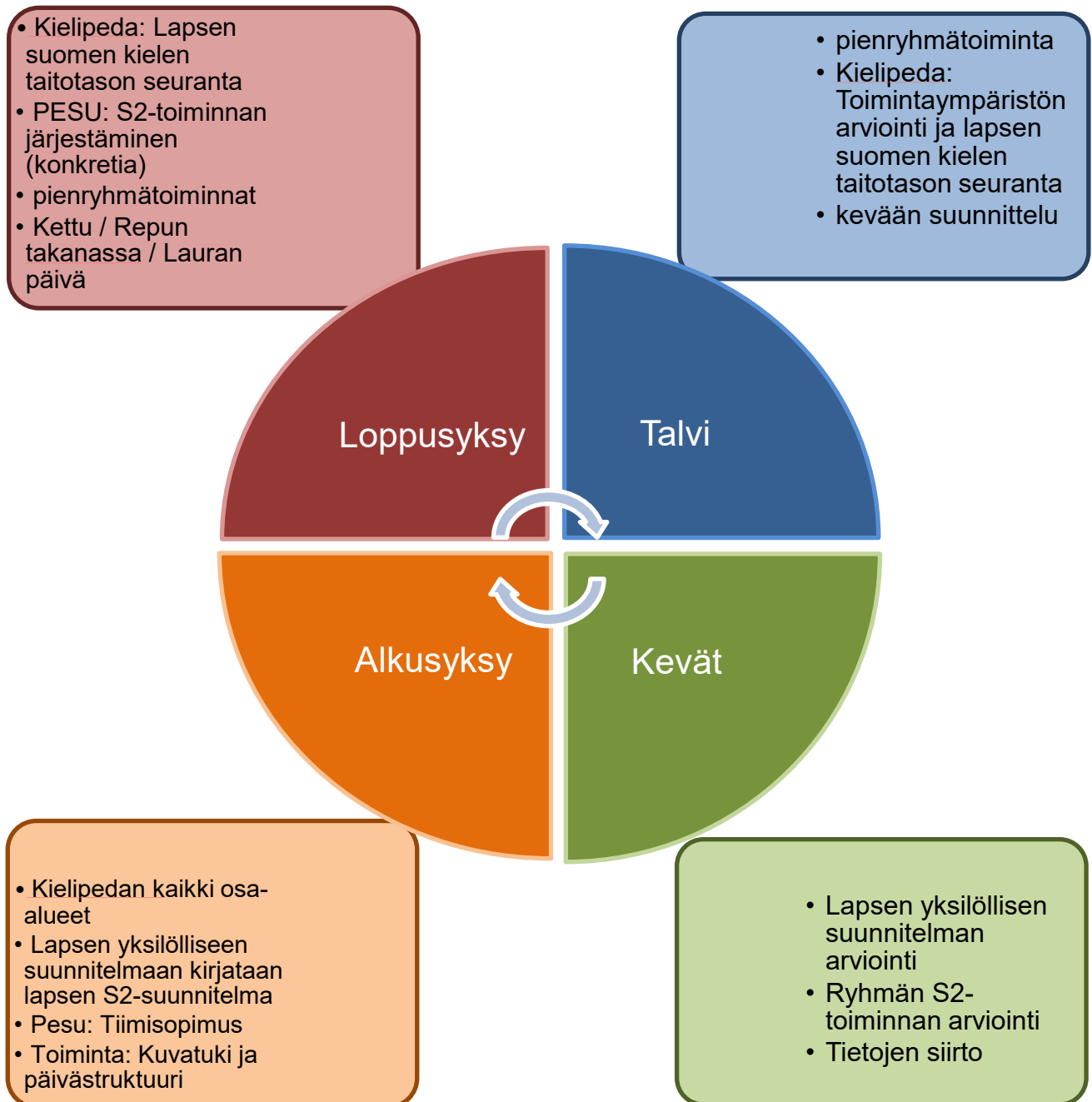
	<ul style="list-style-type: none">• Lukimat• Esko -materiaali³⁷• tabletille:• Puro123 whiteboard ja tehtävät• Mur, eli karhu-sovellus• Eka-peli Maahanmuuttaja• Marjamäellä -materiaali• Logigo
PELIT, LEIKIT JA TOIMINNAT	<ul style="list-style-type: none">• Alias• Kamishibai-teatteri ³⁸

³⁷ [esko.pdf \(moped.fi\)](#)

³⁸ Kamishibai-teatteri | IKI-TARU | Tarinoilla lukijaksi (utu.fi)

S2- toiminnan vuosikello

Sivustoja

Dived

www.dived.fi/kielitetoinen-varhaiskasvatus/

Iki-taru -hanke

[IKI-TARU \(utu.fi\)](http://IKI-TARU (utu.fi))

Jyväskylän kaupunki – Varhaiskasvatus – Monikielinen varhaiskasvatus

[Sivistyspalvelut - Monikielinen varhaiskasvatus - Kaikki asiakirjat \(sharepoint.com\)](#)

Kipinäkeskus

www.kipinakeskus.fi

[Lataa materiaalia - Kipinäkeskus \(kipinakeskus.fi\)](#)

Kielinuppu

www.kielinuppu.fi

Kolpene

[Media ja materiaalit | Kolpeneen tuki- ja osaamiskeskus](#)

Ensin, sitten, sen jälkeen -pohja

[Ensin, sitten, sen jälkeen \(kolpene.fi\)](http://Ensin, sitten, sen jälkeen (kolpene.fi))

Konkreettista varhaiskasvatusta

www.blogit.fi/konkreettista-varhaiskasvatusta

Lukimat

[Laskemisen taidot — LukiMat](#)

[Matematiikan perusopetuksen sanaluettelo — LukiMat](#)

Maailmankoulu

[Maailmankoulu – Maailmankoulu on globaalikasvatuksen resurssikeskus opettajille ja kasvattajille](#)

Marjamäellä -materiaali (Johanna Kiiski, Laura Pursiainen, Päivi Häkkänen 2012. Mikkeli, Mikael-koulu).

[Marjamäellä 1 - Valteri](#)

ESKO Moped

[esko.pdf \(moped.fi\)](#)

Musiikin käyttö kielenkehityksen tukemisessa (Sari Laitinen)
[musiikin kaytto kielenkehityksen tukemisessa.docx \(sharepoint.com\)](#)

Nollasta kuuteen:

[Nollasta kuuteen - Ideoita ja matskuja varhaiskasvatukseen](#)

OPH: Kielten rikas maailma

[Kielten rikas maailma -materiaali | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Ota koppi- ohjelma

[Varhaiskasvatus | Ota Koppi \(otakoppi-ohjelma.fi\)](#)

Ota koppi- ohjelman Pelilista

[www.otakoppi-ohjelma.fi/sites/default/files/inline-files/liite_peleja_kielellisten_valmiuksien_kehittamiseen.pdf](#)

Papunet

[Papunet | Selkeää ja saavutettavaa viestintää](#)

Sadutus: Sinun, minun ja meidän -mango

[Kannet5.indd \(taksvarkki.fi\)](#)

Viitottu rakkaus:

[Etusivu - \(viitotturakkaus.fi\)](#)

Sovelluksia tabletille

- Puro 123: valkotaulu ja tehtäviä
[Whiteboard | Puro123](#)
- Mur; eli karhu – sovellus (käytettäväksi kirjan kanssa)
www.play.google.com/store/apps/details?id=com.stepinbooks.mur&hl=fi&gl=US
- Oppi & Ilo
[Ilmaiset verkkopelit lapsille | Oppi&ilo \(oppijailo.fi\)](#)

Kirjallisuutta lapsille

- Kielitietoinen kirjalista
- [Kielitietoinen varhaiskasvatus | Helmet](#)
- Anttonen, Anna ja Inkala, Kati (toim. 2013) Riimikissa kikattaa. Tammi.
- Cousins, Lucy: Maisa -kirjat. (Tiedätkö mitä, Maisa? ja Maisa tutkii)
- Eppu Nuotio: Tikka nakuttaa ja nakuttaa (kts. Teos Sanataidetta on)
- Hannamari Ruohonen: Ei rane, ei!
- Jenni Erkintalo: Millainen minä?
- Katri Tapola & Karoliina Pertamo: Oivan -kirjat
- Sanna Pellicioni: Onni-Poika -kirjat
- Todd Parr: Meidän ja muiden perheet.
- Lukemo
- www.lukemo.fi

Ammattikirjallisuutta

- Malinen, H. 2019. Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen voima kasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Paavola, H. & Talib, M. - T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tutkittua varhaiskasvatuksesta
<https://tutkittuvarhaiskasvatuksesta.com/>
- Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoinen varhaiskasvatus (Vantaan kaupunki)
- [x \(vantaa.fi\)](#)

Lähteet

Honko, M., & Mustonen, S. (2021). Lisää taitoja ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen : tavoitteena tasa-arvoisempi ja kielitietoisempi varhaiskasvatus. *Journal of Early Childhood Education Research*, 10(2), 28-44

Jyväskylän kaupunki, Opetuspalvelut, Varhaiskasvatuspalvelut. Monikielinen varhaiskasvatus. Viitattu 17.12.2021

Jyväskylän kaupunki 2019. Varhaiskasvatussuunnitelma.

Kangasvuoren ja Pupuhuhdan S2-opetussuunnitelma. (Hanna-Kaisa Hiironen, Kirsi Hirvi, Kaisa Ilmasti, Suvi Katainen, Anu Nurmela, Mari Nissinen, Pirita Majanmaa, Päivi Anttonen.)

Malinen, H. (2019). Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Opetushallitus. (2014). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Opetushallitus. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Heidi Harju-Luukkainen, Marjaana Gyekye, Nina Thurin, Niina Kekki ja Maria Tyrer (2020): Kielipeda -työväline. Opetushallitus ja Turun yliopisto. [Kielipeda työväline.pdf \(utu.fi\)](#)

